

Onderwijsvitaminen

voor inspiratie en motivatie op school

Aanbevolen gebruik:

Elke maandagochtend,
bij voorkeur voor
de werkweek
aanvangt.

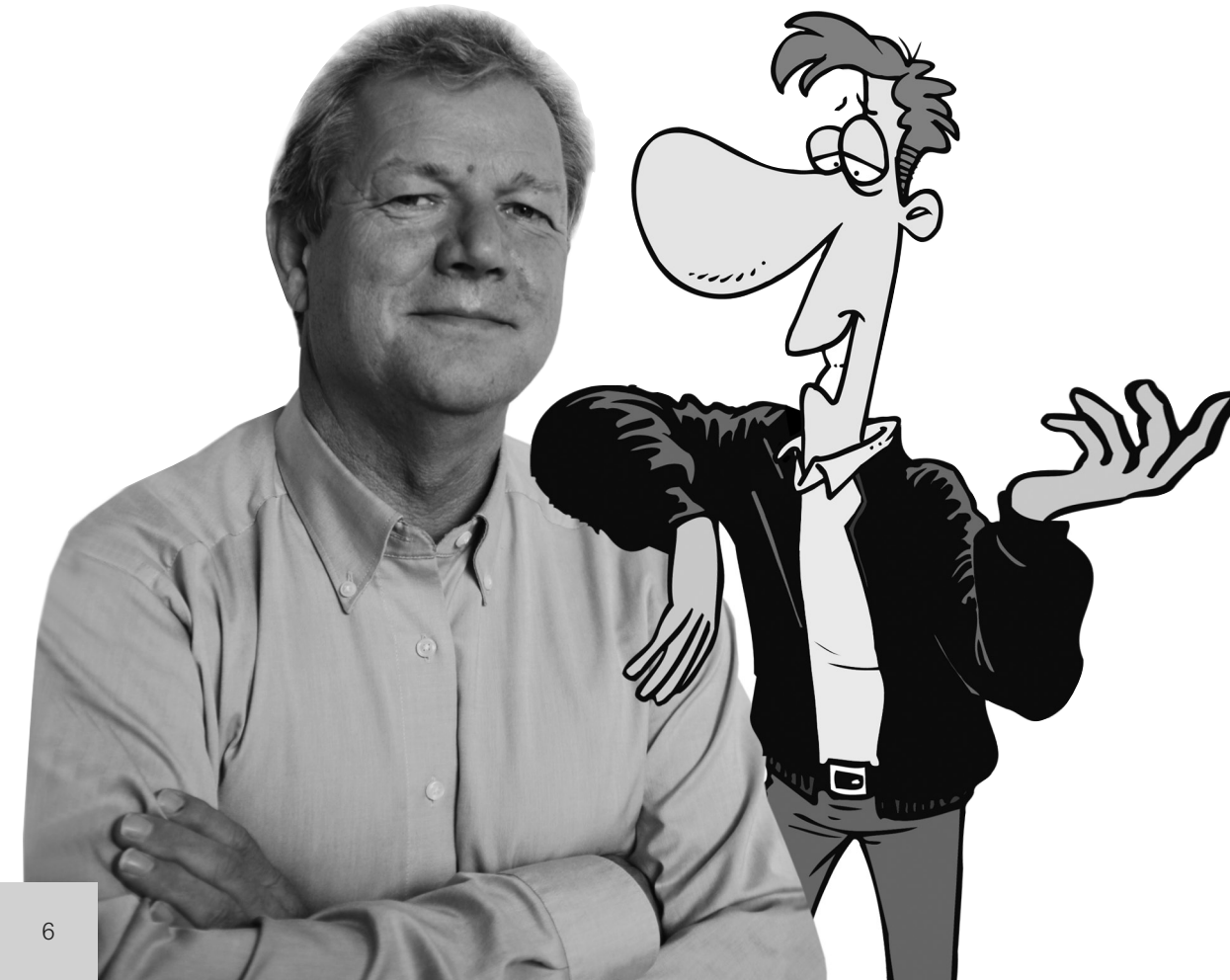
Frank Stienissen

Inhoud

6	Voorwoord Frank	50	Morgen is vandaag
8	Het model van Lobèl	52	Teach en coach like a champion
10	Vreemd, die vreemde talen	54	Humor helpt
14	Ruimte krijgen om boven jezelf uit te stijgen	56	Do your job
16	Lefklepke	58	Slimme mensen, opgepast
18	De gelukkige directeur	60	Verbreinen
20	Finland first	64	Andere weg
24	Revolutie (1)	66	Homo Zappiens (1)
26	Revolutie (2)	68	Homo Zappiens (2)
30	Revolutie (3)	70	Homo Zappiens (3)
32	Nieuwsgierig	72	De directeur maakt het verschil
34	Passie en geluk	76	Veel van weinig
36	Droom of nachtmerrie	80	Schat aan informatie
38	Dwaas, nieuwsgierig, speels en energiek	82	Morrende menigte. No more!
40	Gates op de barricade	84	Anders denken, anders doen
42	Algemene periodieke keuring (APK)	86	Bevlogenheid versus burnout
44	Samen	88	Facebook Learning Factory
46	Loon naar werken		

Voorwoord Frank over de **mooiste baan**

Tot mijn zeventiende heb ik weinig anders gedaan dan gesport. Zoals zoveel jongens wilde ik voetballer worden. Ik was een aardig eind op weg, maar een onwillige knie gooide abrupt roet in het eten. Uiteindelijk ben ik Nederlandse Taal- en Letterkunde en later Staathuishoudkunde gaan studeren. En zo belandde ik voor de klas.

Mijn eerste baantje – ik studeerde toen nog – was op een soort vmbo-school. De les begon veel te laat, omdat ik in Nijmegen de dependance van de school niet kon vinden. Het bleek een ware vuurdoop te zijn. Ik had al een paar voorgangers gehad. Zij waren letterlijk onder de druk van de klas bezweken. En druk waren de leerlingen zeker, oké, maar niet brutaal. Ook hadden ze allemaal gemeen dat ze totaal geen interesse hadden in de algemene vakken (taal, rekenen, handelskennis) die ik moest geven. Toch wist ik vanaf dat moment dat het leraarschap mij op het lijf geschreven was.

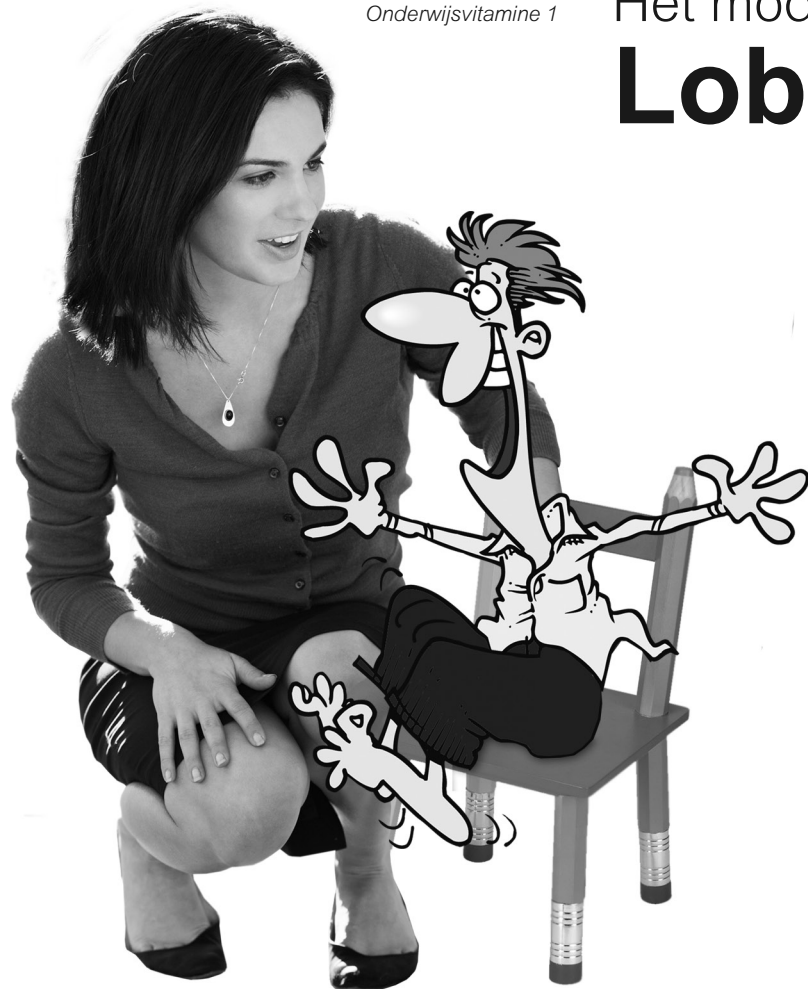
Niet alleen vond ik het hartstikke leuk om mijn 'verhaal' te vertellen, ook merkte ik dat de omgang met de leerlingen mij veel energie gaf. In de jaren die daarop volgden, heb ik nog diverse functies in het onderwijs vervuld, zowel in het reguliere onderwijs als in het commerciële opleidingscircuit. Eind jaren tachtig maakte ik ook nog kennis met de tijdschriftenwereld. Ik kon bij een van de grootste uitgeverijen van Nederland 'redactioneel ontwikkelaar' worden. Ik had werkelijk geen idee wat mij te wachten stond, maar vond het maken van tijdschriften en alles wat erbij kwam kijken, bijster interessant. Meer dan vijftien jaar heb ik beide functies naast elkaar vervuld. Uiteindelijk heb ik een keuze moeten maken.

Als ik na 25 jaar de balans opmaak, durf ik te stellen dat het reguliere onderwijs mij verreweg de meeste voldoening heeft gegeven. Nergens kun je zoveel beteke-

nen, nergens kun je zoveel 'waarde toevoegen' als in het onderwijs. Werken als docent of schoolmanager is werkelijk een prachtbaan, de mooiste baan die er is. Hoe vaak wordt er door leerkrachten en schoolleiders niet met een scheef, enigszins jaloers oog gekeken naar functies in het bedrijfsleven. Ik kan u zeggen dat het gras achter die heuvel absoluut niet groener is. Integendeel. Binnen de muren van de school en de klas gebeurt het echte werk. Het doet er echt toe!

Dat neemt overigens niet weg dat er ook in het onderwijs het nodige moet gebeuren. De manier waarop we nu me de 'stof' en met jonge mensen omgaan, is echt aan vernieuwing toe. Als hoofdredacteur van diverse onderwijsbladen, heb ik dat de afgelopen jaren mogen aanschouwen. Ook heb ik in binnen- en buitenland gezien dat het anders en beter kan. Nog steeds hebben we de neiging om de methodische, didactische en pedagogische principes die we decennialang, misschien zelfs wel langer, gekoesterd hebben, een op een door te zetten in het huidige onderwijs. Maar de wereld is veranderd, het kind is veranderd, de ouders zijn veranderd, de wijze waarop de informatie overgebracht wordt is veranderd, de middelen zijn veranderd, de eisen zijn veranderd, de gevraagde vaardigheden en kennis zijn veranderd. En dat betekent ook dat het onderwijs, de school, de schoolleider en docent mee moeten veranderen. Het liefst op organische wijze, van binnenuit en niet van buitenaf. Ministeriële blauwdrukken, hoe goed bedoeld ook, hebben maar zelden het beoogde effect gehad. Onderwijsvitaminen zijn voor de werkvloer bestemd, voor de schoolleider en de leraar die het beste uit het kind én uit zichzelf wil halen. Ter lering en vermaak. Niet meer, niet minder.

Het model van **Lobèl**

Als iedereen rechtsaf gaat, dan heb ik vaak de onbedwingbare neiging linksaf te slaan. Dat obstinate gedrag kan ik maar heel moeilijk onderdrukken, ook al weet ik dan dat ik óf de verkeerde afslag neem, óf een roepende in de woestijn ben.

Tegenwoordig moeten alle onderwijskundige theorieën evidencebased zijn. En als ik weer een fantastische presentatie heb gekregen van een of andere hotemetoot, dan willen mijn gedachten nog wel eens afdwalen naar mijn eigen lagereschooltijd. Dan moet ik denken aan juffrouw Lobèl. Ik kreeg haar in de vierde klas. Een geweldige juf. Echt. Werkelijk een verademing met de juf die ik in de tweede klas had gehad. Daartussenin zat een meester. Hij was wel aardig, maar als ik hem op de keper beschouw, heeft hij toch niet zoveel indruk op mij gemaakt.

Juffrouw Lobèl was een juf die vol liefde en met een grote betrokkenheid en enthousiasme mij het gevoel gaf dat ik het helemaal goed deed. En wat ik niet goed deed, bedekte ze met de mantel der liefde. Dat gevoel heeft ze ongetwijfeld ook aan de andere 34 kinderen in de klas gegeven, maar daar was ik mij op dat moment niet van bewust.

Juffrouw Lobèl haalde werkelijk elke dag het beste in mij naar boven. Niets leek haar te veel te zijn om mij nog harder te laten werken, zodat ik mij met een nietsontziende overgave stortte op de onderwerpen die werden aangedragen. Ze gaf complimenten, sloeg een arm om me heen als het even niet lukte, lachte mee als ik dacht dat ik iets leuks gemaakt had en stimuleerde mij nog verder te gaan als ik klaar was. Elke dag ging ik fluitend naar

school, het jaar vloog voorbij en het jaar sloot ik af met werkelijk verbluffende cijfers. Nooit meer heb ik beter gepresteerd. Haar aandacht, toewijding en liefde voor mij – nogmaals, dat gevoel gaf ze ongetwijfeld aan iedereen – was een onmetelijke stimulans om tot ongekende hoogten te stijgen.

Natuurlijk heeft Marzano gelijk, al zijn theorieën zijn uitgebreid getest, natuurlijk heeft Howard Gardner gelijk met zijn ideeën over meervoudige intelligentie en de coöperatieve leerstrategieën die hij daaraan verbonden heeft. En natuurlijk hoeft je ook niet de theorieën van Maria Montessori direct overboord te gooien. Elk kind verdient persoonlijke aandacht en heeft ruimte nodig om zich goed te ontplooiën.

Toch kunnen ze met al hun theoretische kennis in de verste verte niet tippen aan de ogenschijnlijk simpele, maar welgemeende interesse van juffrouw Lobèl. Alles is liefde. Liefde voor de drukke kinderen, voor de stille kinderen, voor de zwakke broeders en voor de bollebozen. Als een leerkracht over die bijzondere gave beschikt – eigenlijk vind ik het een *conditio sine qua non* – dan zit ieder kind lekker in zijn vel en ontwikkelt het zich optimaal. Geen kind staat dan alleen, geen kind voelt zich dan tekortgedaan of aan de zijlijn staan. Passend onderwijs pur sang.

Ik ben er honderd procent van overtuigd dat een dergelijke leerkracht pas echt het verschil maakt. Daar kan geen enkel theoretisch model, hoe goed onderbouwd ook, tegenop. Als ik moet kiezen tussen Marzano en het 'Model van Lobèl', kies ik blind voor het laatste.

Vreemd, die vreemde talen

Mijn zoon is 15 jaar en het verbaast me dat hij maar zelden positief is over de lessen Duits of Engels. Frans, la plus belle langue, heeft hij inmiddels laten vallen. Hij vond de taal toch niet zo mooi als de Fransen en mijn oude leraar Frans, monsieur Donner, ons willen doen geloven. Duits en Engels zijn overgebleven. Maar ook die twee talen moeten het, zoals gezegd, in zijn summere evaluaties thuis vaak ontgelden. 'Al die regeltjes. Saai en moeilijk', hoor ik dan.

Is mijn zoon gewoon een klassieke, tegendraadse puber, die overal commentaar op heeft en niet bereid is om de noodzakelijke inspanningen te leveren die nodig zijn om een taal te leren? Of heeft hij gelijk en loopt het taalonderwijs niet meer in de pas met de belevingswereld van de jeugd van tegenwoordig?

Ik ben geneigd de jeugd gelijk te geven. Nieuwe media, internet voorop, bieden immers tal van mogelijkheden om de lessen veel leuker én leerzamer te maken. Waarom praten – chatten dus – leerlingen uit Amsterdam niet met leerlingen uit München en waarom overleggen leerlingen uit Zwolle niet met die uit Brighton? Het is toch niet zo moeilijk om dat te arrangeren! Samen een case uitwerken, een werkstuk maken, een presentatie voorbereiden, vragen stellen en beantwoorden, noem maar op. Waarom zijn we, nu we de praktijk van alledag in de klas kunnen halen, nog steeds aan het droogzwemmen? Waarom passen we ons taalonderwijs niet aan aan het referentiekader van de leerlingen anno nu?

Met zoon communiceert op Facebook en andere social media en sites met 'vrienden' over de hele wereld. Ze

communiceren er vrolijk op los. Vaak over nietszeggende zaken, af en toe over wereldissues. En natuurlijk barst het van de spelfouten en onverteerbare grammaticale blunders – 'how cares, pap' –, maar ze zitten wel in hun eigen wereld, de echte wereld. Deze wereld leeft en beweegt en gaat over zaken die hen bezighoudt. Met een camera en een Skypeverbinding wordt het allemaal nog realistischer en leuker. En dus leerzamer.

Leraren vreemde talen hoeven niet voor hun baan te vrezen. Integendeel, misschien krijgen ze het nog wel drukker. Natuurlijk is het goed om de leerdoelen te bepalen. Natuurlijk is het goed om ervoor te zorgen dat er doorlopende leerlijnen zijn. Natuurlijk is het goed dat kinderen een boek lezen, grammaticale regels leren en deze correct leren toepassen. Natuurlijk is het goed dat kinderen hun idioom uitbreiden en de woorden op de juiste manier kunnen spellen. Maar taal is geen abstracte wetenschap, taal moet veel meer dan wis- en natuurkunde een plaats krijgen in het hoofd en het hart. Een taal moet tot leven komen, willen de vele regels die eraan ten grondslag liggen geduid worden.

Onze moedertaal hebben we immers ook allemaal met vallen en opstaan geleerd. Door de taal te spreken en door op een positieve manier gecorrigeerd te worden. Die interactie is van wezenlijk belang. Een leraar met 25 of meer kinderen in de klas kan dat nooit alleen. Hij kan die 'motiverende moederrol' niet in z'n eentje vervullen. Werden taaldocenten vroeger voor een voldongen feit geplaatst, nu zijn er zoveel meer interactiemogelijkheden,

Vervolg op pagina 13

Vreemd, die vreemde **talen**

er zijn zoveel goede digitale programma's die hem daarin kunnen ondersteunen. Het is tijd voor een revolutie. Anders blijven Duits en Engels voor de meeste kinderen en jongvolwassenen echt vreemde talen.

O ja, we kunnen alle leerlingen natuurlijk ook gewoon een lange zomer naar Duitsland sturen. Of laten overwinteren in Amerika. Ik wed dat ze die taal na de vakantie veel beter spreken dan nu aan het einde van de middelbare school. Mark my words.

Ruimte krijgen om boven jezelf uit te stijgen

*Toen ik klein was,
Ging ik naar zee.
Alleen mijn grote broer mocht mee!*

*En de goudvis en mijn oma,
Want die had een zwemdiploma.
En mijn vader zei: goede vaart!
En mijn moeder zei: goede vaart,
Harrie, stuur je wel met kerst een kaart?*

Zo begint de songtekst 'Met een goudvis naar zee' van Harrie Jekkers. Ken u hem nog? Misschien niet, hij is toch al een tijdje uit beeld. Maar u kent hem zeker van het lied dat hij samen met Het Klein Orkest maakte: ... en de vogels vliegen van Oost- naar West-Berlijn, ... omdat ze soms in het oosten, soms ook in het westen willen zijn. Prachtig lied. Toch vind ik 'Met een goudvis naar zee' zeker zo inspirerend en ontroerend. Het verhaal gaat over een kind dat de wijde wereld in trekt. Hij wil nieuwe dingen ontdekken. Een langgekoesterde wens gaat voor hem in vervulling. De tekst eindigt met:

*En ik weet, nu dat ik groot ben,
Geen zeeman of piloot ben,
En ook nooit op de maan zal staan,
Dat je de ruimte moet krijgen,
Om boven jezelf uit te stijgen!
Misschien had ik hier nooit gestaan,
Als ik toen niet met mijn Spoetnik
Naar de maan toe was gegaan,
Als ik toen niet met mijn goudvis
Naar zee toe was gegaan.*

Jekkers heeft zijn grenzen verlegd. Hij heeft gedaan wat hij het allerleukste vond en allerbeste kon: prachtige

teksten schrijven en voordragen. Hij stond zelfs een paar jaar voor de klas, maar dat was geen succes. Hij bleek een betere zanger, schrijver en cabaretier te zijn. Hij heeft zichzelf de ruimte gegeven om boven zichzelf uit te stijgen.

De moraal! Zou het niet mooi zijn als elk kind zijn droom kan realiseren? De een wil kleding ontwerpen, de ander de slimste robot van de wereld maken. Of net zo beroemd worden als Steven Spielberg of Beyoncé. En wat te denken van het verzinnen van die vetcoole game. Ik vind het allemaal geweldig. Dit is passend onderwijs in optima forma.

Op een officiële website over Passend Onderwijs lees ik: 'De school stelt een ontwikkelingsperspectief op voor alle leerlingen die extra ondersteuning nodig hebben. Hierin beschrijft de school de uitstroombestemming van de leerling en de onderbouwing daarvan. De school gaat hierover in gesprek met de ouders (op overeenstemming gericht overleg) en bespreekt jaarlijks de vorderingen met de ouders.'

Zucht. Puf. Even tot tien tellen, Frank. Daar gaan we weer. Minister, geef leerlingen, leerkrachten en scholen nou eens de ruimte om hun eigen kracht te ontdekken. De menselijke dynamiek en diversiteit is immers zoveel groter dan een 'wettelijk referentiekader'. Maak er geen eenheidsworst van, durf los te laten, de opbrengsten zullen verrassend en mooi zijn. Zo gaan we van probleemgestuurd, naar projectgestuurd, naar passiegestuurd onderwijs! Mijn wens! Gewoon een paar ouwe video's van Harrie Jekkers bekijken op YouTube. Ook dat helpt!

Frank Stienissen bekijkt het onderwijs met verwondering, een knipoog en een glimlach. *Onderwijsvitaminen* bevat een selectie van de columns die Frank de afgelopen jaren voor diverse onderwijsbladen geschreven heeft. De onderwijsvitaminen zijn voor de werkvloer bestemd, voor de schoolleider en de leraar die het beste uit het kind én uit zichzelf wil halen. Ter lering en vermaak. Niet meer, niet minder. De aanbevolen wekelijkse dosering zorgt voor meer motivatie en inspiratie op school.

Frank Stienissen is hoofdredacteur van het boekmagazine *PO Management*. Dit boekmagazine over schoolontwikkeling en professionalisering wordt twee keer per jaar gratis naar alle scholen in het primair onderwijs gestuurd. Wilt u *PO Management* ook ontvangen? Maak dan een gratis account aan op www.pomanagement.nl. U heeft dan ook direct toegang tot alle artikelen op de website.

